

3. Захист честі та гідності: аналіз на основі кейсів судової практики. *Платформа прав людини*. URL:<https://ppl.org.ua/zaxist-chesti-i-gidnosti-analiz-na-osnovi-kejsiv-sudovo%D1%97-praktiki.html> (дата звернення: 13.05.2026).

КУЗЬМІНА Ольга,

здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДІА ЗА ПОШИРЕННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасному інформаційному суспільстві медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки, поширенні суспільно важливої інформації та забезпеченні права громадян на свободу слова. Водночас стрімкий розвиток цифрових технологій і соціальних мереж значно збільшив масштаби поширення недостовірної інформації. Фейкові новини, маніпулятивні матеріали та неперевірені відомості можуть негативно впливати як на окрему людину, так і на суспільство загалом. Особливо небезпечним це є в умовах інформаційної війни та збройної агресії проти України, коли дезінформація використовується як інструмент впливу на громадську свідомість.

Свобода слова є одним із фундаментальних принципів демократичного суспільства, однак вона не означає безконтрольного права на поширення неправдивих відомостей. Законодавство України передбачає, що кожна особа має право на захист честі, гідності та ділової репутації у разі поширення про неї недостовірної інформації. Основними нормативно-правовими актами, які регулюють це питання, є Цивільний кодекс України, Закон України «Про інформацію» та Закон України «Про медіа» [4].

Відповідно до законодавства, недостовірною вважається інформація, яка подається як факт і може бути перевірена на істинність. При цьому важливо розмежовувати фактичні твердження та оціночні судження. Закон України «Про

інформацію» визначає, що оціночні судження, критика, суб'єктивна оцінка або сатиричні висловлювання не тягнуть юридичної відповідальності, оскільки не можуть бути перевірені на достовірність. Натомість повідомлення про конкретні дії чи події, які можна підтвердити або спростувати, вважаються фактичними твердженнями та можуть бути предметом судового спору [4].

Судова практика у справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації наголошує на необхідності дотримання балансу між свободою вираження поглядів і правом особи на захист репутації. Це означає, що медіа мають право на критику та висловлення власної позиції, однак повинні підтверджувати фактичні твердження належними доказами. Крім того, в українському законодавстві діє презумпція недостовірності негативної інформації: якщо особа поширила негативні відомості про іншу особу, саме вона повинна довести їх правдивість [1].

У випадку поширення неправдивої інформації особа має право вимагати спростування, надання відповіді, припинення подальшого поширення інформації та відшкодування моральної шкоди. Законодавство також передбачає можливість досудового врегулювання спору шляхом звернення до редакції медіа із вимогою про добровільне спростування або видалення матеріалу. Якщо ж конфлікт не вдається вирішити мирним шляхом, особа може звернутися до суду [1].

Особливо актуальною проблема відповідальності медіа стала з розвитком інтернет-видань і соціальних мереж. Інформація в мережі поширюється надзвичайно швидко, а анонімність користувачів ускладнює встановлення автора публікації. У таких випадках відповідальність може покладатися не лише на автора матеріалу, а й на власника вебсайту. Судова практика свідчить, що власник домену може визнаватися відповідальним за поширення недостовірної інформації, якщо саме він створив умови для її розміщення та поширення [1].

Окрему увагу слід звернути на проблему доказування у справах, пов'язаних із поширенням інформації в Інтернеті. Відповідно до процесуального

законодавства, електронні матеріали можуть використовуватися як докази в суді. До них належать вебсторінки, скріншоти, відеозаписи, текстові повідомлення та інші цифрові дані. Тому для захисту своїх прав особі важливо своєчасно зафіксувати факт поширення недостовірної інформації, зберегти URL-адресу сторінки, дату публікації та інші електронні докази [4].

Важливу роль у контролі за діяльністю медіа в Україні відіграє Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Вона здійснює нагляд за дотриманням законодавства у сфері медіа та має право застосовувати до порушників відповідні санкції. Закон України «Про медіа» передбачає такі заходи реагування, як припис, штраф, анулювання ліцензії, скасування реєстрації або тимчасова чи повна заборона поширення медіа [3].

Закон також поділяє порушення на незначні, значні та грубі залежно від рівня суспільної небезпеки. До грубих порушень належать, зокрема, поширення закликів до насильницької зміни конституційного ладу, пропаганда війни, розпалювання ворожнечі, виправдовування збройної агресії проти України та поширення недостовірної інформації щодо воєнних дій [3]. Особливо актуальним це питання стало після початку повномасштабної війни Росії проти України, коли інформаційний простір став одним із головних інструментів впливу на суспільство.

Водночас законодавство передбачає певні гарантії для онлайн-медіа. Зокрема, суб'єкти у сфері онлайн-медіа можуть бути звільнені від відповідальності за коментарі або користувацькі публікації, якщо вони оперативно обмежують доступ до незаконного контенту після отримання відповідної скарги чи припису Національної ради [3]. Це свідчить про прагнення законодавця забезпечити баланс між свободою слова, розвитком цифрових платформ та необхідністю протидії дезінформації.

Отже, відповідальність медіа за поширення недостовірної інформації є важливим елементом захисту прав людини та забезпечення інформаційної

безпеки держави. В умовах розвитку цифрових медіа та інформаційної війни особливого значення набувають правові механізми контролю за достовірністю інформації, а також ефективне функціонування системи державного нагляду у сфері медіа. Водночас важливо зберігати баланс між свободою слова та відповідальністю за поширення неправдивих відомостей, оскільки саме це є основою демократичного інформаційного простору.

Список використаних джерел:

1. АО «Бачинський та партнери». Відповідальність за поширення недостовірної інформації в Інтернеті. URL: <https://www.bacinskiy.com.ua/vidpovidalnist-za-poshyrennya-nedostovirnoyi-informatsiyi-v-interneti/> (дата звернення: 17.05.2026).
2. Інститут масової інформації. Відповідальність за порушення законодавства у сфері медіа. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/vidpovidalnist-za-porushennya-zakonodavstva-u-sferi-media-i49910> (дата звернення: 17.05.2026).
3. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Офіційний сайт. URL: <https://www.nrada.gov.ua/> (дата звернення: 17.05.2026).
4. Відповідальність ЗМІ за недостовірну інформацію: правові механізми захисту. URL: <https://urist24.com.ua/blog/vidpovidalnist-zmi-za-nedostovirnu-informacziyu-pravovi-mehanizmy-zahystu/> (дата звернення: 17.05.2026).